

"KOL - HLIYA"

Beit Midrash for Torah and prayer

BET MIDRASH BET - YOSEF


BET MIDRASH OR - LAYSIM

KOLL STUDENTS LIBRARY

TORAH LESSON CLASS

CHARITY AND CHARITY FOUNDATION

Kiryat Ya'arim Street 32, Givat Zeev

"קול - אלה" 

ע"ר 580726644
koleliya@gmail.com
רחוב קרית יערים 32
גבעת זאב

"קול אלה"

בית מדרש לתורה ותפילה

בית מדרש "בית - יוסף"

בית מדרש "אור - לישראל"

כולל אברכים

שיעורי תורה קרן צדקה וחסד

רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב

"גם לנשמה מגיע אוכל"

פרשת וארא שנת תשפ"ב

1. מום שנעשה בנס האם נחשב מום?
2. מתי פרעה ועבדיו שחקו בכדור?
3. מהיכן לקחו החרטומים מים כדי להפכן לדם, והרי כל מימי מצרים נהפכו כבר לדם ע"י משה ואהרן?
4. מה היה הטענה על פרעה מדוע אינו מוציא את עם ישראל ממצרים הרי הקב"ה הקשה לבו?
5. כשאדם מקבל ייסורים ואינו יודע שזה מגיע מהקב"ה האם הייסורים מכפרים? הוכח מפרשת השבוע!
6. האם מותר לקרוא קריאת שמע נגד צואה קפואה? הוכח מפרשת השבוע!
7. אדם ששמו הפרטי שלום האם מותר לקרוא לו בבית המרחץ בשמו?
8. מדוע רק במכת ברד יצא משה להתפלל חוץ לעיר ולא בשאר המכות?
9. אדם שמתפלל באירוע ויש רעש חזק מהתזמורת, האם צריך לצעוק בתפילה כדי שישמע מה שמתפלל? הוכח מפרשת השבוע!
10. אדם שדג דג והדג יצא מהמים מת, האם מותר באכילה? הוכח מפרשת השבוע!
11. מדוע נענשו הדגים שמתו ביאור מה חטאו?
12. האם מותר לומר בבית הכסא ברוך המבדיל בין קודש לחול במוצאי שבת לפני שעושה מלאכה?
13. איזה אבן בורחת מחומץ? האם מותר להכניס ולהוציא בשבת מרשות לרשות ע"י מגנט?
14. האם מותר להתפלל על גוי חולה כדי שיתרפא? הוכח מפרשת השבוע!
15. האם מותר להתפלל תפילת שחרית על פי קרקור הצפרדעים?
16. מדוע למדו חנניה מישאל ועזריה מסירת נפש מהצפרדעים ולא למדו מאברהם אבינו?
17. יש לו סוס חמור גמל ופרה, את מי יאכיל בתחילה? הוכח מפרשת השבוע!
18. האם המצרים שתו חלב ואכלו ביצים?

חידה:

1. מה היא המצווה הראשונה שמשה רבינו צווה את ישראל?

העלון מוקדש לזכר ולע"נ;

איש החסד רב פעלים המשכים ומעריב בתי כנסיות רודף תורה וחסד אוהב תורה ותומך בלומדיה

רבי יהודה בן רבי דוד ודבורה לוי ז"ל

תפילה

י"ל ע"י בית המדרש "בית יוסף" גבעת זאב
ניתן לקבל את העלון מידי שבוע בהודעה ליוצא
052-8144488 יוסף ויצמן

מוס שנעשה בנס האם נחשב מוס?

והנה בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סימן קעג) כתב שאם צמחו לאדם צעיר שערות לבנות אין זה נחשב מוס, והביא ראיה מהגמרא במסכת ברכות (דף כח ע"א) שנעשה נס לרבי אלעזר בן עזריה שהיה בן י"ח שנים ובלילה אחד גדלו לו שמונה עשרה שורות של שערות לבנות, והאם נאמר שנעשה ראב"ע בעל מוס על ידי זה, הרי בעל מוס פסול מלהיות נשיא. אולם כתב שאפשר לומר שכלפי גבוה ודיני נשיאות זה לא נחשב מוס, אבל כלפי מנהג העולם זה נחשב מוס.

ובנשמת אברהם (יו"ד קפ"ב סק"א) כתב בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שפסק לבחור בן עשרים שנה ששערות ראשו וזקנו לבנות ולא מחמת מחלה ומתבייש לצאת בין האנשים, שמוותר לו לצבוע אותן שיהיו שחורות כי שערות לבנות בבחור צעיר נקרא מוס ואין איסור בהסרת מוס. ולפי דברי החת"ס אפשר לומר, שכיון שהשינוי לשערות נעשה על ידי נס, אין זה נחשב מוס, כי כל מוס שלא נעשה בדרך טבעית אין נחשב מוס.

מתי פרעה ועבדיו שחקו בכדור?

המימה" לטייל ולצוד שם עופות על ידי גוונין שנושא על ידו כשאר מלכים, ושם תמצאנו פנוי לדבר עמו.

ובאברבנאל כתב שהוא יוצא המימה בדרך הטיול להנהגת הבריות להרגיל התנועה בבוקר קודם האכילה, כדי לחמם הגוף, וכל שכן על שפת היאור שראיית המים תועיל לראות העיניים ולזככם, ו"האבן כספיי" כתב: שהיה מנהג מלך מצרים, ועוד היום הוא כן ששתי פעמים בכל שבוע יצא המלך מארמונו, יום ג' ויום ז', וילך הוא ועבדיו אל מקום ידוע על שפת היאור לשחק שם בכדור הקטן, ומטייל שם מן הבוקר עד עת המאכל.

מהיכן לקחו החרטומים מים כדי להפכן לדם, והרי כל מימי מצרים נהפכו כבר לדם ע"י משה ואהרן?

בחודש אב על כל גדותיו ומשקה את כל מצרים. וכדי לשמור על המים ולהשקות מהם את השדות והכרמים בשאר חודשי השנה, חפרו המצרים תעלות ויאורים בהרבה מקומות כדי לאגור בהם את המים. וכאשר התורה מדברת על יאור מצרים אין המדובר במקווה מים גדול ממי גשמים או מתהומות הארץ, אלא בנהר הנמשך מארץ אחרת. ואין ספק שלא לקו מי הנילוס בחבש, אלא רק המים הנכנסים לגבול מצרים בשעת מכת דם היו נהפכים לדם. ואחרי שנאמר "ויהפכו כל המים אשר ביאור לדם" נאמר עוד "ויהי הדם בכל ארץ מצרים", היינו שהמים הנכנסים על ידי הנילוס נהפכו לדם בבואם מצרימה, וסמוך לזה נאמר "ויעשו כן חרטומי מצרים בלטיהם", היינו שיצאו לגבול מצרים מקום בו המים לא נהפכו לדם, ובלטיהם הפכו מעט מים לפני שהגיעו לשטח מצרים לדם.

מה היה הטענה על פרעה מדוע אינו מוציא את עם ישראל ממצרים הרי הקב"ה הקשה לנו?

רבנו בחיי והרמב"ן מבארים: כי פרעה ברשעו אשר עשה לישראל רעות גדולות חנם, נתחייב למנוע ממנו דרכי תשובה, כאשר באו בזה פסוקים רבים בתורה ובכתובים, ולפי מעשיו הראשונים נדון. וכן כתב הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ו' הלכה ג) לפיכך כתוב בתורה ואני אחזק את לב פרעה, לפי שחטא מעצמו תחלה והרע לישראל הגרים בארצו שנאמר הבה נתחכמה לו, נתן הדין למנוע התשובה ממנו עד שנפרע ממנו, לפיכך חזק הקדוש ברוך הוא את לבו.

עוד מתרץ הרמב"ן: כיון שלא שב מרצונו אלא מכוח המכות להכי עשה לו כבידת לב לספר שמו בגוים.

החזקוני (שמות פרק ד) והאבן עזרא (הפירוש הקצר שמות פרק ז) מבארים: אין לומר שהקב"ה מחזיק ומקשה הלבבות לבלתי שוב אליו אם ירצו לשוב, אלא הכי קאמרי אני אחזק את לבו שלא ימות מתוך מורא ולא ירד לבבו מתוך פחד עד שישתלמו כל המכות.

"וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה לְפָנָיו ה' לֵאמֹר הֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פִּרְעֹה וְאֲנִי עֶרְל שְׁפָתַיִם" (ו יב).

בשו"ת חתם סופר (או"ח סימן יב ד"ה ואגב) הקשה: איך היה מותר למשה רבינו לשבת בסנהדרין, הרי היה ערל שפתיים והוא כבעל מוס. וגמרא במסכת סנהדרין (דף לו ע"ב) מובא שבעל מוס פסול לשבת בסנהדרין.

ותירץ החתם סופר כיון שהמוס של ערל שפתיים נעשה על ידי נס (כפי הידוע מהמדרש עם הגחלים) זה לא נחשב מוס, משום שאינו בכלל "משחתם בהם מוס בס" (ויקרא כב כה). פירוש הדברים שרואים בתורה ש'מוס' נקרא בלשון השחתה, וביאר זאת הרמב"ן (דברים לב ה) מכיוון שהוא משום שהגוף מושחת מתמימות, ולכן ברגע שהמוס בא על דרך נס, אינו נחשב השחתה, ואם כן גופו של משה לא היה מושחת מתמימות, ולכן לא הייתה בעיה שמשה ישב בסנהדרין.

"לך אל פרעה בבוקר הנה יוצא המימה ונצבת לקראתו על שפת היאור והמטה אשר נהפך לחש תיקח בידך" (ז טו).

וכתב רש"י: "הנה יוצא המימה" - לנקבו שהיה עושה עצמו אלוה ואומר שאינו צריך לנקבו ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו.

וברשב"ם כתב שדרך השרים לטייל בבקר ולרכוב אנה ואנה. ובחזקוני כתב כדרך בני אדם המשכימים בבוקר על שפת הנהר ורוחצים ממימי הנהר להאיר עיניהם, דבר אחר - "הנה יוצא

"וַיַּעֲשׂוּ כֵן חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלַטְיָהֶם וַיַּחֲזֶק לֵב פִּרְעֹה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה'" (ז כב).

קשה מהיכן לקחו החרטומים מים להפכן לדם, הלוא כל מימי מצרים נהפכו כבר לדם ע"י משה ואהרן?! היונתן בן עוזיאל תרגם: "והפיכו מן מיא דגושן לאדמא, מארץ גושן".

ויש מתרצים: שהמצרים חפרו מסביב היאור והיו מוצאים בטורח רב מעט מים, ומהמים האלה לקחו החרטומים והפכו אותם לדם.

האזנים לתורה (להג"ר זלמן סורוצקין זצ"ל) כתב על תרוץ זה: ויש לי בזה הרהורי דברים, שהרי יאור מצרים הוא נהר נילוס שמקורו במדינות קונגו וחבש, שהן דרומית למצרים, ועובר בארץ מצרים ונשפך בגבולה הצפונית אל הים הגדול. ובמצרים אין גשמים כלל אלא שהנילוס (מגשמי קונגו וחבש המרובים) עולה

"ואני אקשה את לב פרעה והרבתי את אותתי ואת מופתי בארץ מצרים" (ז ג)

יש להקשות: כיון שהקב"ה הקשה את לב פרעה, אם כן מה פשעו וחטאתו, הרי אין לו בחירה אחרת, כך הקשו הרמב"ן, הספורנו, וכן הרבינו בחיי.

רש"י מבאר: מאחר שהרשע והתריס כנגדי, וגלוי לפני שאין נחת רוח באומות עובדי עבודה זרה לתת לב שלם לשוב, טוב לי שיתקשה לבו למען הרבות בו אותותיי ותכירו אתם את גבורותיי.

ובשפתי חכמים הסביר את כוונתו: אי לא אקשה את לבו בוודאי שיעשה תשובה, וגלוי לפני שלא יעשה תשובה שלימה בלב שלם, ואם אביא מכות ופורעניות עליו אז יאמרו הבריות כך מדתו של הקב"ה שמביא פורעניות על מי שחזר בתשובה, והם לא יודעין שאינו חוזר בתשובה בלב שלם, לכן אקשה את לבו כדי שלא יחזור בתשובה כלל ואז יכול אני להרבות מופתי להביא פורעניות עליו לעיני כל אדם.

כשאדם מקבל ייסורים ואינו יודע שזה מגיע מהקב"ה האם הייסורים מכפרים? הוכח מפרשת השבוע!

וידע מי הכהו, מה שאין כן אם דורשים מברית מלח, כל ייסורים שיבואו עליו ממרקים.

ועל פי זה ביאר הרה"ק רבי שמשון מאנסטפולי זצ"ל (מובא בספר פנינים יקרים בפרשתנו), וכן בהר צבי בפרשתנו את הפסוק בפרשה (ו ה) "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי" שבני ישראל סברו, שמצרים אלו אדונייהם והם הכו אותם, ולא ידעו שהמכות הייתה גזרה משמים, ולא הכירו המכה האמיתית, ואם כן לא יצאו לחרות, על כך נאמר "ואזכור את בריתי" אזכור גם את הדרשה מברית מלח, שכל ייסורים ממרקים אפילו אינו יודע מי המכה.

האם מותר לקרוא קריאת שמע נגד צואה קפואה? הוכח מפרשת השבוע!

מידי דהוה אבית הכסא ישן אף על פי שאין בה צואה אסור כיון שהיה מתחלה אסור מן התורה.

ובשור"ת חתם סופר (אורח חיים סימן פ"ט) מקשה עליו: שדבריו תמוהים ואין דמיונו עולה יפה במח"כ, דבטומאה כיון שנקרש שעה אחת פרחא ליה טומאה, ואפילו חוזר ונימוח נשאר בטהרתו ומשום זה כביצה מכוונת טהור לגמרי משום הכי שפיר יועיל קרישתו, משא"כ צואה אפילו אי נימא דהשתא הוא כאבן, מכל מקום לאחר שתימס ויהיה נימוח יחזור לקדמותו וזה אין בו ספק אם כן נאמר גם עכשיו בדינו עומד כמו שהיה וכמו שעתיד להיות, וכמו שנאמר במנחות (דף נ"ה ע"א) שבמקום שיכול לשולקן ולהחזירן לכמות שהן. ובשור"ע הרב (סימן פ"ב) כתב: מכיוון שאסור להזכיר דבר שבקדושה במקום טינופת הויה איסור דאורייתא, אם כן צריך להחמיר משום דקימ"ל ספיקה דאורייתא להחמיר.

ולענין הלכה: פסק המשנה ברורה (סימן פ"ב ס"ק א') דהאחרונים הסכימו כולם בזה לאיסור, ואף בדיעבד אם קרא צריך לחזור ולקרוא קריאת שמע ולהתפלל בתורת נדבה.

אדם ששמו הפרטי שלום האם מותר לקרוא לו בבית המרחץ בשמו?

שלום מעולם, ואפילו נכרי שבשוק, ואם השם "שלום" הוא ממש אחד משמותיו של הקב"ה, אם כן איך מזלזלין בה כולי האי? עיי"ש עוד ראייה מפרק קמא דסוטה.

ועוד ראייה: מהא דאמרינן בגמרא במסכת גיטין (דף ס"ב ע"א) ריב"ז כי מטא להתם אמר שלמה עלך מלכא שלמה עלך מלכא, והא אמרינן האומר מודים מודים משתקין אותו, ואם כן כל שכן בשלום שלום אם זה שמו של הקב"ה היו צריכים לשתק אותו?! אלא שמע מינה דלא הויה שם ממש.

ולהלכה נוקטים: שאסור לומר שאילת שלום לחברו בבית המרחץ. וכן פסק הטור ומרן בשולחן ערוך (או"ח סימן פד) דה"ר"ף מביאו להלכה בסוף מי שמתו וכן בפרק קמא במסכת שבת.

ויש לחקור: אדם ששמו שלום האם אסור לקרוא לו בשמו בבית המרחץ כיון דהויה שמו של הקב"ה או דילמא מותר?!

והנה הטורי זהב (או"ח סימן פד) כתב: שדווקא בעיני שמכווין באומרו שלום על השלום ממש כדרך נותני שלום הבאים מהדרך, אבל אם יש אדם ששמו שלום אין איסור להזכיר שמו בבית המרחץ או בבית הכסא, מכיוון שאינו מתכוון על ענין שלום אלא על הזכרת שמו של אותו האדם, ולכן לא אמרו בגמרא אסור לומר שלום במרחץ אלא אסור ליתן שלום. אבל הב"ח והמג"א (או"ח סימן פד) חולקים: וסבירה ליה שאדם ששמו שלום אסור לקרוא לו בשמו בבית המרחץ.

ומקשה הב"ח: דמהא דאמרינן שאסור לאדם שייתן שלום. משמע דווקא שאילת שלום אסור, אבל סתם לקרוא לחברו ששמו שלום מותר.

ומתרץ הב"ח: דהוא הדין להזכיר שלום אסור, אלא אורחא דמילתא הוא, דאין מזכיר שלום בחינם אלא דווקא כאשר שואל

הנה איתא בגמרא במסכת ברכות (דף ה' ע"א) מחלוקת, מהיכן דורשים שייסורים ממרקים עוונותיו של אדם, רבי יוחנן דורש משן ועין, מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם עבד יוצא בהן לחרות, ייסוריו שממרקים כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה שיוצא על ידן לחרות, וריש לקיש דורש זאת מברית מלח, נאמר ברית במלח, ונאמר ברית בייסוריו, מה ברית האמור במלח, מלח ממתקת את הבשר, אף ברית האמור בייסוריו, ייסוריו ממרקים כל עוונותיו של אדם.

והנפק"מ בין שתי הדרשות: שאם דורשים משן ועין, הרי בשן ועין אינו יוצא לחרות אלא אם רבו הכהו ולא אחר, וצריך גם שיכיר

"ויואמר אליו משה כצאתי את העיר אפרוש כפיי" (ט' כ"ט)

וכתב רש"י: אבל בתוך העיר לא התפלל, לפי שהייתה מלאה גלולים ולא רצה להתפלל במקום הטינופת, דאסור להזכיר שם של הקב"ה במקום טינופת, ובענין מדוע לא יצא בשאר מכות רק במכת ברד.

והנה המגן אברהם (סימן פ"ב סק"ב) כתב: ונראה לי שבזמן הקור שהצואה נקרשת הרבה כאבן שרי לקרות כנגדה קריאת שמע אף על פי שתחזור אחר כך לקדמותה בזמן החום, מכל מקום מכיוון שעכשיו היא קפואה בטר עכשיו אזלין. וכן משמע קצת ממה שנאמר במשנה טהרות (פרק ג) הרוטב והגריסים והחלב בזמן שהן משקה טופח הרי הן תחלה, קרשו הרי הן שניים, חזרו ונימוחו כביצה מכוון טהור יותר מכביצה טמא, שכיון שיצאת טיפה הראשונה נטמאת כביצה, ומכל מקום צריך עיון שהרי משמע צואה כחרס אף על פי שאין בה ריח אסורה שעדיין שם צואה עליה עד שתזרק ונפרכת אם כן הכא נמי אף על פי שנקרשה עדיין שם צואה עליה כיון שיכולה לחזור לקדמותה,

"ויואמר אליו משה כצאתי את העיר אפרוש כפיי" (ט' כ"ט)

וברש"י אבל בתוך העיר לא התפלל, לפי שהייתה מלאה גלולים ולא רצה להתפלל במקום הטינופת.

והנה בגמרא במסכת שבת (דף י' ע"ב) נאמר: רב המנונא משמיה דעולא אמר, אסור לאדם שייתן שלום לחברו בבית המרחץ משום שנאמר "ויקרא לו ה' שלום" ופריך בגמרא אלא מעתה הימנותא נמי אסור למימר בבית הכסא דכתיב "האל הנאמן" וכי תימא הכי נמי והאמר אבא בר מחסיה אמר רב חמא בר גוריה אמר רב שרי למימר הינותא בית הכסא, מתרצת הגמרא: התם שם גופיה לא אקרי הכי, דמתרגמינן אלהא מהימנא, הכא שם גופיה אקרי שלום דכתיב "ויקרא לו שלום".

והנה מזה שהרמב"ם לא פסק להלכה שאסור לאדם שיאמר שלום בבית המרחץ, משמע שלא פסק כך להלכה.

ומקשים הכסף משנה (פרק ג' מהלכות קריאת שמע הלכה ד) וכן בלחם משנה, ובב"ח (או"ח סימן פד) והפרי חדש (או"ח סימן פה): מדוע לא פסק הרמב"ם האי הלכתא, והרי אין אף אחד שחולק בגמרא על ההלכה הזו?

הב"ח מתרץ: דסבירא ליה להרמב"ם דאידיחיא הך מימירא מדמותבינן עלה, מדשרי שם בגמרא גופיה לא אקרא נאמן דמתרגמינן אלהא דהימנא, אותו הדבר כאן מתרגמינן ליה דעבד ליה שלום. ומה שכתבו התוספות שם לחלק בין זה לזה, סבירה ליה להרמב"ם דדברים דחויים הם, כדי ליישב בשינויה דחיקה, ואשינוייה לא סמכינן אלא על פשט התרגום בשניהם ולכן מותר לומר שלום לחברו בבית המרחץ.

והפרי חדש (או"ח סימן פ"ה) מביא ראייה להרמב"ם: ששם שלום אינו ממש שמו של הקב"ה, ומביא ראייה לכך מהגמרא במסכת ברכות (דף יז ע"א) אמרו עליו על ר' יוחנן שלא הקדימו אדם

בשלומו של חברו בשאילת שלום. ובבכור שור במסכת סנהדרין (דף סה ע"א) הביא ראייה לבי"ח: מהא דקימ"ל בדברי מרן בשו"ע (יו"ד סימן ר"מ ס"ק ב) לגבי אביו, וכן קימ"ל (יו"ד סימן רמ"ב ס"ק ט"ו) גבי רבו שאפילו אדם אחר ששמו כשם אביו או רבו, אסור להזכיר. ומפני השומעים שיסברו שלאביו או רבו הוא קורא בשם, ואם כן קל וחומר לשכינה במקום שאסור להזכיר את שמו, שאסור לקרות לאחרים שם בשם זה.

מדוע רק במכת ברד יצא משה להתפלל חוץ לעיר ולא בשאר המכות?

בעלי התוספות תרצו: שדרך של המצרים שגילוליהם היה הבהמות, ובכל המכות הם היו בשדות שדרך לרעות בשדה, ולכן היה יכול להתפלל בעיר, מה שאין כן במכת ברד שכולם הכניסו את הבהמות שלהם לתוך הבתים, לכן לא היה יכול להתפלל בתוך העיר.

ואולם החתם סופר דחה תרוץ את התירוץ הזה ממה שכתוב במדרש ומובא ברש"י על הפסוק "החדש הזה ראש חדשים" שזה נאמר מחוץ למצרים דאם תפילה לא נאמרה במצרים שהיה מקום גילולים כ"ש דיבור, ואם נאמר שרק במכת ברד משה לא התפלל במצרים כי כולם הכניסו את הבהמות אס כן קל וחומר פריכא הוא.

הרמב"ן מותר: שבכל המכות משה יצא מחוץ לעיר כדי להתפלל, אלא שבמכת ברד לחץ פרעה על משה שיתפלל מיד באמרו "ורב מהיות הקולות" לכן כאן הוצרך משה להודיעו שלא יוכל להתפלל מיד אלא לאחר צאתו מהעיר.

הכתב סופר מתרץ: מה שאסור להתפלל בעיר מלאה גילולים, הני מילי היכא שיש לו מקום להתפלל שלא יפסיקו אותו עוברי דרכים, אבל אם אין לו מקום להתפלל שלא יפסיקו אותו עוברי דרכים, עדיף להתפלל במקום שיש עבודת גילולים, וכך כתב המגן אברהם (או"ח סימן צ"ד) ולכן בכל המכות לא יצא מן העיר שלא היה לו מקום בטוח מחוץ לעיר שלא יפסיקו אותו עוברי דרכים, מה שאין כן במכת ברד שכולם נכנסו לבתיהם לכן היה עדיף להתפלל מחוץ לעיר.

הברוך טעם בברוך שאמר (על מסכת ר"ה דף יג) וכן מובא בפרדס יוסף: בכל המכות ידע פרעה שמה יצא מן העיר לפי שהעיר הייתה מלאה גילולים, מה שאין כן במכת ברד פרעה חשב שמכיוון שאמר "ה' הצדיק" ביטל את כל ע"ז ומשה אין צריך לצאת מן העיר ויכול להתפלל בעיר, אבל משה סבר שהביטול לא היה בלב שלם רק מפני היראה ולא מהני.

ובשו"ת משיב דבר (ח"א סימן י) מתרץ: שהיה שם בית הכנסת מיוחד לתפילה כפי שמבואר שלא פסקה ישיבה אף בהיותם במצרים והיה מתפלל שם ולא חשש לגילולים שנמצאים בחוץ מכיוון שהתפלל במקום אחר במחיצות, אבל במכת ברד רצה משה להתפלל תחת שמי הרקיע כדי לעצור את המטר שיחדל מלרדת לארץ, משום הכי משה רבנו חשש לגילולים שנמצאים בחוץ.

אדם שמתפלל באירוע ויש רעש חזק מהתזמורת, האם צריך לצעוק בתפילה כדי שישמע מה שמתפלל? הוכח מפרשת השבוע!

שברעש חיצוני אל יתפלל ואל יקרא קריאת שמע, אלא כשצועק ושומע את קולו.

וכן בשו"ת שבט הקהתי (ח"ו סי' ע"א) הביא ראייה שלא די שמתפלל בקול אלא שצריך גם לשמוע שבחרש לא התירו אף על פי שקורא בקול, אם כי עדיין יש לדון דכל שאינו ראוי לבילה וכו'. וכן בספר מעורר ישנים (ס"ק כ"א) כתב להדיא ובפשיטות שצריך שישמע לאזניו ממש ובמקום רעש או ששמיעתו כבידה יגביה קולו.

הספורנו כתב מדוע רק כאן כתוב "ויצעק": משום שאמרין בגמרא במסכת יומא (דף ס"ט ע"ב) וכן בגמרא במסכת סנהדרין (דף סד ע"א) דפלגא מן שמיא לא יהבי, אם כן כאן שביקש משה חצי דבר ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה



"ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרוש כפיי" (ט כט) וברש"י ונפסק להלכה במרן בשולחן ערוך (או"ח סימן צ"ד) ומקורו בתרומת הדשן (סימן ו) שאסור להתפלל במקום שיש שם עבודה זרה.

ומקשים בעלי התוספות, החתם סופר, ובשו"ת משיב דבר (ח"א סימן י): אם היה איסור להתפלל בעיר משום שהיה שם עבודה זרה, מדוע בשאר מכות לא יצא מן העיר, ורק במכת ברד יצא מן העיר?

ויש על כך כמה תירוצים:

קימ"ל בשולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע (סימן ס"ב): צריך להשמיע לאזנו מה שמוציא בפיו בקריאת שמע ואם לא השמיע לאזנו, יצא ובלבד שיוציא בשפתיו.

יש לחקור אם מתפלל במקום שיש רעש מציבור המתפללים או מכל דבר אחר האם צריך להרים קולו בצעקה עד שישמיע לאזניו או שמספיק שיתפלל בקול שאילולא הרעש היה שומעו.

הנה השפתי חכמים בפרשה (ח' ז) כתב: מקשים העולם, למה בצפרדעים כתוב "ויצעק משה אל ה'" ובשאר מכות כתיב "וייעתר משה אל ה'?"

ויש לומר משום שהמתפלל צריך להשמיע לאזנו מה שמוציא בפיו, וכאן היו הצפרדעים צועקים, והוצרך להרים קולו בתפילתו, כדי שישמיע לאזניו את תפילתו וכו', ומבואר בדברי

את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפילתם של צדיקים מהפכת דעתו של הקדוש ברוך הוא ממידת אכזריות למדת רחמנות, ובכל המכות ביקש שכל המכה תסתלק לגמרי שייך לשון וייעתר, מה שאין כן כאן שביקש שיישאר ביאור אז היה צריך לומר לשון אחר.

אדם שדג דג והדג יצא מהמים מת, האם מותר באכילה? הוכח מפרשת השבוע!

מובא בכסף משנה (פ"א מהלכות שחיטה הלכה ג) ורבינו האי השיג עליו.

ולכאורה יש להקשות: מה הסברה לאסור באכילה דג שמת במים, הרי אינו צריך שחיטה? ומה זה משנה אם מת מחוץ למים או בתוך המים? (עיי' בדרכי תשובה הלכות שחיטה סימן י"ג ס"ק ה').

הנה בשו"ת יד חנוך (סימן מ') כתב לתרץ זאת בשני אופנים: א. על פי מה שאמרו בגמרא בכריתות (דף כ' ע"ב) "כל דם לא תאכלו" שומע אני אפילו דם דגים וחגבים, ת"ל לעוף ולבהמה, אם כן גבי נבילה דכתיב "לא תאכלו כל נבילה" (דברים י"ד כ"א) סתם, ולא כתיב לעוף ולבהמה, אם כן מוכח דסבירא להו שכולל גם דגים וחגבים, כי מה שהוציא דגים מכלל שחיטה היינו שמותר להורגן בכל מיתה שהוא ולא בעי שחיטה דווקא ועיין תוספות במסכת חולין (דף כ' ע"א ד"ה לא אמרו) וכן מה שהמה נחנקים מסיבת האוויר על ידי האסיפה מן המים נמי בכלל המיתות תחשב, אבל אותן שמתים מאליהם בעודן תוך המים המה בכלל נבילה שנתנבלו מאליהן.

ב. שדגים שמתו במים אסורים, הוא על פי מה שכתב בפסיקתא זוטרתא (פרשה נ"ח) "כל רמש אשר הוא חי" (בראשית ט' ג) פרט לנבילה, ועיין ברמ"ע מפאנו ז"ל (במאמר חיקור דין חלק ג' פרק כ"א) הרי שלא התיר הקדוש ברוך הוא אפילו חגבים אם מתו מאליהן.

מדוע נענשו הדגים שמתו ביאור מה חטאו?

בעלי נילוס החוטאים לכן אפילו בדגים השגיח שמתו בעוון מצרים שאמרו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, והדגים אכלו בשר בני ישראל לכן ימותו, אבל בדור המבול שלא חטאו הדגים ולא נזקקו לשאינם מינם לא מתו, שנאמר: "מכל אשר בחרבה מתו" (בראשית ז' כ"ב) ולא דגים שבים, ובצפרדעים ששמו עצמם בסכנה לעשות רצון הקדוש ברוך הוא ונכנסו בתנורים אמר וימותו הצפרדעים מן הבתים מן החצרות ומן השדות אבל של תנורים לא מתו.

האם מותר לומר בבית הכסא ברוך המבדיל בין קודש לחול במוצאי שבת לפני שעושה מלאכה?

נראה להעיר כיון על ידי אמירת ברוך המבדיל מקיים מצות הבדלה, ועשיית מצווה בבית הכסא פסק המשנה ברורה בביאור הלכה (סימן תקפ"ח) וכן בסימן ס"ב בשם המטה אפרים שאסור לעשות במקום מטונף כגון מי שבבית הכסא ושומע קול שופר אסור לו לכוון לשמוע שופר כדי לצאת ידי חובה, וכותב שני טעמים לדבר, הטעם האחד: דכיון דקיימ"ל מצוות צריכות כונה לצאת ידי המצווה שצונו הקב"ה, הויה כדברי תורה ולא גרע מהרהור בד"ת כיון דחושב מהקב"ה. והטעם השני: בשעה שמקיים מצוה בפועל הוא עבודה ואין לעשות עבודת ה' דרך בזיון, אם כן לכאורה אין היתר לומר ברוך המבדיל בבית הכסא, דכיון דעל ידי אמירתה מקיים מצות הבדלה, אם כן שום היתר לאומרה בבית הכסא.

שיסיר אותם הצפרדעים בלבד אשר שם לפרעה ויישארו ביאור, ובוה הוצרך לתפלת צעקה, שסתם תפילה הקב"ה לא יהב פלגא. ובחתם סופר תירץ להיפך: דלשון "וייעתר" זה בקשה כולו רחמים כמו דאמרין בגמרא במסכת סוכה (דף י"ד ע"א) למה נמשלה תפילתם של צדיקים כעתר לומר לך, מה עתר זה מהפך

"והדגה אשר ביאור מתה" (ז כא)

ויש לחקור האם יש איסור לאכול דג מת במים או דילמא אין שום איסור לאכול דג מת!!

הנה הרמב"ם (הלכות שחיטה פרק א') כתב דגים וחגבים אינן צריכים שחיטה אלא אסיפתן היא המתירה אותן, הרי הוא אומר הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם את כל דגי הים ייאסף להם אסיפת דגים כשחיטת בקר וצאן, ובחגבים נאמר אוסף החסיל באסיפה לבדה, לפיכך אם מתו מאליהן בתוך המים מותרים, ומותר לאכלן חיים.

הב"ח (יורה דעה סימן י"ג) כתב להסביר את דברי הרמב"ם מה שכתב אם מתו מאליהן בתוך המים: לרבותא נקט הכי, דלא מבעיה אם מתו לאחר שהעלו מן המים דהיינו אסיפה דידהו דמה לי כשאוספם בעודם חיים והמיתם או מתו מאליהן. אבל אם מתו מאליהם בתוך המים הוה אמינה, דאסורים כיון דלא אספם מחיים קא משמע לן דשרי דסתמא כתיב אם את כל דגי הים ייאסף להם כל אסיפה במשמע בין בעודם חיים בין בעודם מתים, והכי איתא גם בתוספתה מסכת תרומות (פרק ט' הלכה ו) אוכל אדם דגים וחגבים בין חיים בין מתים ואינו חושש.

אבל בשו"ת מהרשד"ם (יורה דעה הלכות שחיטה ובדיקה ס"ק י"ג) כתב: בהמה חיה ועוף טעון שחיטה לא דגים וחגבים ויש מי שאוסר הדגים אם מתו בתוך המים. וכן סובר רבינו סעדיה גאון

"והדגה אשר ביאור מתה" (ז כא)

כתוב בפסיקתא (ז' י"ח) והדגה אשר ביאור תמות, מכה בתוך מכה נעשה במצרים, מה שלא נעשה במבול, שהרי במבול לא נגזרה גזירה על הדגים שבים, שנאמר "מכל אשר בחרבה מתו" (בראשית ז' כ"ב) ולא דגים שבים.

יש להקשות: מדוע באמת במצרים כן נענשו הדגים, מה הם עשו!! הנה בספר תולדות יצחק כתב: מכאן שיש השגחה אפילו בעלי חיים לא מצד בעלי החיים, אלא מצד בעליהם ולפי שמצריים היו

"ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרוש כפי" (ט כט)

וכתב רש"י: אבל בתוך העיר לא התפלל, לפי שהייתה מלאה גלולים ולא רצה להתפלל במקום הטינופת, דאסור להזכיר שם של הקב"ה במקום טינופת, חזינן דאסור להזכיר דבר שבקדושה ליד מקום טינופת, וכן איתא בגמרא במסכת שבת (דף ק"נ ע"ב) אמר רבא בר חנה א"ר יוחנן, בכל מקום מותר להרהר בדברי תורה, חוץ מבית המרחץ ובית הכסא דכתיב והיה מחנך קדוש. יש לחקור מי שנמצא בבית הכסא במוצאי שבת בזמן ורוצה לחתוך נייר או להדליק את האור האם מותר לו לומר שם ברוך המבדיל וכי' כיון שאינו מזכיר שם שמים או דילמא אסור.

הנה בספר וישמע משה (סימן צ"ד) הביא ששאל שאלה זו להגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל ופסק לו שיש להקל בדבר ומותר לומר המבדיל בבית הכסא.

איזה אבן בורחת מחומץ? האם מותר להכניס ולהוציא בשבת מרשות לרשות ע"י מגנט?

הדם, היתה לו לעזר לעצור את תשוקתו ורצונו, ולא לגלות לאביו את דבר המכירה).

ובעניין אבן שבורחת מהחומץ, כתב בספר הברית (לרבי פנחס אליהו מוילנא ח"א מאמר י"ב איכות הדומם פ"ג) שיש אבן המתנועע והולך אנה ואנה כשיותן בתוך החומץ, ואבן עזרא ז"ל קורא אותה "אבן הבורח מן החומץ", ואנכי ראיתיו בעיני סובב והולך בתוך החומץ ויפן כה וכה. ועיי"ש, עוד שיש אבן אחד כשיותן על מקום שערות האדם כגון ראשו וזקנו יוסר השער ולא יגדל עוד לעולם שום שער, וכאשר ייתן על ראש קרחא יגדל שער כדרך כל אדם והוא מפליא לעשות שני הפכים בנושא אחד, יתברך האל עושה פלא וישתבח אדון הנפלאות.

וגבי אבן שנשברת על משולש עיין בספר פרדס רימונים (לרבי שם טוב אבן שפרוט ממגורשי ספרד דף לו): שיש אבן שכאשר תעבור על משולש תישבר, ודלא כמו הפירוש בספר "מחוקקי יהודה" (על האבן עזרא שמות שם) שפירש שאבן זו כל מה שתשבור אותה תעלה משולשת משלש רוחותיה, אפילו אם תשבור אותה לחתיכות קטנות.

ובשו"ת חוות יאיר (לרבי יאיר חיים בכרך זצ"ל סימן רלג) השיב לאדם ששאלו בעניינים התמוהים שבש"ס: "ואני תמה על תמיהתך בתמהך על דברים שהם חוץ לטבע, ואם כן היה לך לתמוה על ענין כשפים גופייהו, ויותר היה לך לתמוה על דג "רעמארא" שאמרו עליו שבנגיעתו מעכב ומונע לספינה גדולה מליך אף שאינו רק זרת אורכו זרת רוחבו כמו שכתבו החוקרים, וכן מה שמצאו דג שמרדים את יד הצד אותו, ומכל מקום היה לך לתמוה על סגולות ופלאות הנמצאות בבעלי חיים וצמחים ודוממים לאלפים ורבות הנראים בכל יום כמשיכת אבן השואבת וציאת אש מהאבן". (ועיין עוד במילואים לספר אמרות טהורות חיזוניות ופנימיות לרבי יהודה החסיד, מאמר ב שהרחיב בזה).

ובשו"ת הר צבי (להגרצ"פ פרנק זצ"ל או"ח סימן קלב) שדן בעובדא שהיה בברית מילה שחל בשבת, וכשהביאו התינוק על ידי נכרי לבית הכנסת ותחבו אצל הילד גם הסכין של מילה כדי שהנוכרי יכניס גם הסכין לתוך בית הכנסת, ולבסוף מצאו את הסכין שנפל ברשות הרבים סמוך לפתח בית הכנסת, והנוכרי הלך לדרכו, והנה שם בבית הכנסת נזדמן להם מכשיר מגנט, והורה להם בעל הוראה להניחו על סף בית הכנסת כדי שימשוך בכוחו השואב את הסכין לתוך הפתח, וטעמו ונימוקו עמו שאין זה אלא גרמא ויש להתיר בשבת ובפרט לצורך מצוה, ועיי"ש שמצדד דהוי כמכניסו בידים. ועיין בשו"ת חלקת יעקב (או"ח סימן קע) שדן בזה באריכות, וכן בספר הזכרון לרבי משה ליפשיץ זצ"ל (ניו יורק תשנ"ו - עמוד תשל"א תשל"ה).



איצ'ר הספרים

שיע"ד
בית הכנסת "קול - אליה"
דבית המדרש "בית - יוסף"

**"זנתתי להם בביתי ובזומוותי יד ושם טוב
מבצים ומבזות שם עולם לא יכרת"**
**בחסדי שמים בעקבות ריבוי הלומדים בבית המדרש
אנו זקוקים בדחיפות לש"ס מתיבתא גדול,
ש"ס שוטנשטיין קטן. וכן ספרי הלכה, ראשונים
ואחרונים, ספרי מוסר אגדה ומחשבה, וספריות חדשות.
ניתן להנציח ע"ג הספרים בהקדשה מיוחדת
לבריאות/ הצלחה / נחת / שלום בית/ זש"ק/ ולע"נ קרובים וידידים.
המעוניינים לתרום ולזכות את הרבים ניתן לפנות אל
הרב יוסף ויצמן 052-8144488
לתרומות:
בנק הדואר 009 סניף: 001 חשבון: 28489040
או בביט לטלפון: 052-8144488
איש לרעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק
ניתן לתרום מכספי מעשר לכתחילה**

ע.ר. 58072644 רחוב קרית יערים 32 גבעת - זאב דוא"ל: koleliya@gmail.com

"ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם חרטומי מצרים בלהטיהם כן, וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים ויבלע מטה אהרן את מטותם".

באבן עזרא (בפירוש הקצר) כתב: "שאנשי שקול הדעת חשבו בלבם לדעת זה הפלא, שהשם הסיר יבושת המטה, ודברו על הבלוע (מטה אהרן שבלע מטותם), דברים שבדאו הם, והם לא ידעו כי חכמתם תתבלע, כי "קדוש ישראל התוו", רק אנחנו נאמין כי כן היה, ולא נחפש איך היה, כי הנה בתולדת דברים רבים לא ידעום חכמי העולם כאבן המושכת הברזל, גם הבורחת מהחומץ, והמשמעת קול, והמלקטת תבן, והדג המרעיש", ע"כ. ועיין באבן עזרא (כח ט) על אבן ה"אחלמה" שבחושן, שכל מי שהאבן ההיא באצבעו לעולם יראה חלומות, ואין לתמוה על זה, כי כח ימצא בתולדת כל אבן ואבן, כי יש אבן שמושכת את הברזל, והמעמדת את הדם והבורחת מהחומץ והנשברת לעולם על משולש.

ועל אבן שעוצרת את הדם, כתב רבינו בחיי (כח טו) לגבי אבן "ישפה" שבחושן, שהיא כלולה מגוונים הרבה, אדומה שחורה ירוקה,

וסגולת האבן הזאת לעצור הדם, ונתנה לבנימין (היא אבנו שנמצאת בחושן) לפי שנשתנה לבו לגוונים הרבה וחשב מחשבות במכירתו של יוסף אם יגלה הדבר לאביו אם לא ואף על פי כן נתגבר על יצרו והיה מעצור לרוחו ולא גלה הדבר לאביו, ולכך נתנה לו האבן הזאת, (אולי יש לומר שכיון שסגולה לעצור את

האם מותר להתפלל על גוי חולה כדי שיתרפא? הוכח מפרשת השבוע!

ומסיק: דמותר, דלא מיבעי אם אינו נוטה למות דלא שייך דמיילד בן לע"ז, כיון שממילא אינו הולך למות, אלא אפילו אם נוטה למות הרי לדעת הכסף משנה אם אינו עובד עבודה זרה מותר לרפואתו, וליכא משום לא תחנם, וכ"ש נכרים בזמן הזה דלא עובדי עבודה זרה, ומכ"ש כשמבקש על ישראל להתפלל הרי מאמין באלוקי ישראל, והרי בן נח אינו מצוה על השיתוף לכן מותר להתפלל עליו. ומסיק: דאין להביא ראיה ממשא שהתפלל על פרעה וכן מאברהם, משום דקימ"ל דאין למדין מקודם מתן תורה.

ומו"ר מרן הראשון לציון הגאון רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל בשו"ת יביע אומר (חלק י' יו"ד סימן נ"ה) הביא את דבריו של הגאון ר' יצחק עטייה בספר רוב דגן בקונטרס אות לטובה (סימן מ"ה), ומסיק מרן הגרע"י זצוק"ל שמותר להתפלל לרפואה שלימה על גוי חולה אשר הוא מחסידי אומות העולם, כשם שאמרו חז"ל

"ויקרא פרעה למשה ולאהרון ויאמר העתירו אל ה' ויסר הצפרדעים" (ח ד)

יש לחקור גוי שמבקש שיתפללו עליו באופן דליכא סכנה אם לא ישמע לו האם יש איסור להתפלל עליו משום לא תחנם או דילמא מותר.

לכאורה אפשר להביא ראיה מפרשת השבוע שמותר: דהרי חזינן שמשה ביקש על פרעה, אף על פי שלא היה למשה חשש איבה, שהיה נכנס ויוצא שלא ברשות, וכן מאברהם שהתפלל על אבימלך, ואולי אין ראיה דכאן היה תועלת לישראל.

הנה בשו"ת בית שערים (יו"ד סימן רכ"ט) נשאל מרב אחד שגויים באו לבקש ממנו שיתפלל בעדם, ודן דיש לכאורה שני טעמים לאסור. הטעם האחד: משום לא תחנם. והטעם השני: משום דמילד בן לע"ז.

בגמרא במסכת גיטין (דף נ"ט ע"א) מפרנסים עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום, ואפשר שחיוב הוא לעשות כן, מפני דרכי שלום, ומה גם אם תתקבל תפלתו ותהיה שעת רצון, והחולה יתרפא, שאז יהיה קידוש ה' ברבים, וכן עשו כמה גדולי ישראל, ונתקבלה תפלתם, כי הקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתם של צדיקים כדאמרין בגמרא במסכת יבמות (דף ס"ד ע"א) וסיים מרן זצוק"ל שהרב הגדול מהר"ר אליהו קצין הביא לו ראיה ממעשה של אלישע הנביא אשר ריפא את נעמן מצרעתו, ועל ידי כך נעשה גר תושב סנהדרין צ"ו ב' וכל שכן עתה שאנו בגלות וזקוקים לחסדי אוה"ע, והוסיף שכן בא מעשה לידי מר אביו הרב הגדול החסיד רבינו יהודה קצין בעל מחנה יהודה שבא אליו גוי

האם מותר להתפלל תפילת שחרית על פי קרקור הצפרדעים?

אחד, ותינוק מוטל בידו כמו פגר מת, כאבן דומם, ואחר שהרב לחש עליו והתפלל עליו ובירכו, התעורר מתרדמתו, ומיד נתרפא, ויצא ממות לחיים, ונעשה קידוש ה' גדול. וכן הגר"ח פלאגי בשו"ת חיים ביד (סימן ל"ג) ביהודי שהיה לו שותף גוי, והיה עושה לו טובות, וחלה הגוי ונפל למשכב, שמותר להתפלל עליו שיזכה לרפואה שלמה, והביא ראיה מדברי הרב רוב דגן, וכן עשה מעשה בגוי אחד שחלה ונטה למוות, ושלח הגוי לבקש על נפשו מאת הרב שיתפלל עליו שיתרפא, וכן עשה הרב, וחלם הגוי שתפלת הרב עשתה פירות, ונתקבלה תפלתו, ועל ידי כך נעשה קידוש ה' גדול.

וארא ד"ה ונראה) שכתב על כך "שהמה הצפרדעים - אומרים בכל יום שירות ותשבחות הרבה עד אין קץ וסוף. וכשמו כן הוא הצפר דע שיש בהם דעת ושכל לשבח השם יתברך בשירות ותשבחות". ואם כן אולי יש מקום לסמוך על כך להתחיל מיד בתפילת שחרית.

והנה כתב בפרדס יוסף בשם היעב"ץ (מגדל עוז בבית מדות עליות הטבע): שיש מופת על שבת מלבד הסמבטיון, שהיונה אינה תולשת מן מחובר בשבת, ובזה יש לפרש את הפסוק ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיח, שכל השבת לא תלשה רק לעת ערב, וכן בפירוש פרחי שושנים על זמירות שבת ששמע מחכם אחד, שיש לו בקבלה שבני יונה אינם אוכלים בשבת מתבואה שנקצרה בשבת. ובעיני יעקב (עיני יעקב סוטה פ"ז דף מד ע"א ד"ה מכירין) הוסיף שהם מכירים את התבואה שנחתכה בשבת ואין אוכלים ממנה, ומשמע שגם באמצע השבוע, ע"כ. והסתפקנו ביונה השובתת בשבת האם אפשר לקבוע על פי זה איזה יום הוא השבת. ויתכן שיש לחלק בין הנידונים שאף אם על היונה אי אפשר לסמוך שאני יונה שזהו ענין סגולי, ויתכן שאינו מוגדר כדבר טבעי, ולכן יש מקום לדון אם ניתן לסמוך על כך, משא"כ בצפרדע זהו תכונה טבעית שעמה היא נבראה מששת ימי בראשית, ואולי ניתן לסמוך על כך, וצ"ע. (חש"ח נדה יח ע"א).

מדוע למדו חנניה מישאל ועזריה מסירת נפש מהצפרדעים ולא למדו מאברהם אבינו?

וגם הוא היה יכול להימלט כמו שכתבו כל המפרשים ויש מהם אמרו שלכן לא נתפרסם מעשה זה בתורה משום שאין ללמוד ממנו למקום אחר דלאו שפיר דמי לממסר נפשו בשיכול להימלט (ועיין ברמב"ן סוף פרשת נח).

ומתוך החת"ס: שמאברהם לא מצי ללמוד דלמא באמת לא שפיר עביד גם הוא אבל הצפרדעים ע"כ לא לחנם עשה הקדוש ברוך הוא זה הנס שהצפרדעים שטבען ממים ילכו אל תנור אש ע"כ לרמזו לפרעה שהוא רוצה לעקור אומה שאביהם הושלך לאש דומיה לאתונו של בלעם שנטתה שלש פעמים לרמזו שרוצה לעקור אומה שמקיימת מצות ג' רגלים. הכי נמי דכוותיה, ואם כן מזה מוכח ששפיר עביד אברהם אע"ה ויש ללמוד ק"ו ממנו שעדיין לא נצטווה ומנפשו ולבו עשה כל.

יש לו סוס חמור גמל ופרה, את מי יאכיל בתחילה? הוכח מפרשת השבוע!

על פי המבואר בגמרא במסכת ברכות (דף סא ע"א) בקלקלה מתחילים מן הקטן, לפיכך פתח בסוסים, שהיא בהמה טמאה, אח"כ בחמורים כי נתקדשו בפטר חמור ויש בהם קדושה, ואח"כ בגמל שיש לו סימן אחד טהור שהוא מעלה גרה, ואח"כ בקר וצאן שהם טהורים.

חזינן מדבריו שיש קצת מעלה לגמל על פני שאר הבהמות הטמאות, כי יש לו על כל פנים סימן אחד טהור, ואם כן כשצריך להאכיל אותם, אולי הסדר הפוך מתחילים בחשוב בבקר וצאן שהם טהורים, ואח"כ בגמל שיש לו סימן אחד טהור, ואח"כ את החמור כי יש לו קצת קדושה, שהוא חייב בפטר חמור, ואחר כך

"ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן נטה את ידך במִטָּף על הַנְּהָרֹת על הַיָּאֲרִים וְעַל הָאֲגָמִים וְהִעַל אֶת הַצִּפְרָדְעִים עַל אֶרֶץ מִצְרָיִם (ח א)

קבוצת חיילים הנמצאת בפעילות בקו הגבול, ושוכבים כל הלילה במארב, ומיד עם שחר עליהם לצאת לפעילות מבצעית, ולא יוכלו להתפלל שחרית במשך היום, ורוצים להתפלל מיד עם שחר, כמובא במרן בשולחן ערוך (או"ח סימן פט ס"ח) וכן במשנה ברורה (סק"ה) שבמקום אונס ושעת הדחק יכול להתפלל משעלה עמוד השחר. אלא שאין בידם לוח הזמנים ואינם יודעים אימתי עולה השחר. אחד החיילים הסיב את תשומת לב חבריו לתופעה מעניינת שכל הלילה שמעו קול קרקור הצפרדעים ועתה נדם קולם, וכנראה מתחיל היום. האם ניתן לסמוך על כך להתפלל שחרית?

והנה בספר המנהגים לרבינו המהרי"ל (ליקוטים אות צה) כותב וז"ל: "אמר מהר"ש לכך נקרא צפרדע מפני שיודע מתי בוקר, שכל הלילה הוא צועק ומקרקר ובבוקר שותק. וכתוב חדא וקורין תרי: צפר דע"י, עכ"ל. וכתב בילקוט שמעוני (תהלים רמז תתפט) "אמרו על דוד המלך בשעה שסיים ספר תהלים זחה דעתו עליו, אמר לפניו רבש"ע, כלום יש דבר בעולם שאמר שירה כמותי, נזדמנה לו צפרדע אחת אמרה לו אל תזוח דעתך עליך שאני אומרת שירה יותר ממך...". ע"כ. ועיין במאור ושמש (פרשת

נאמר בגמרא במסכת פסחים (דף נ"ג ע"ב) דרש תודוס איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש, נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו בפרשת השבוע "ובאו ועלו בביתך ובתנוריתך ובמשארותיך" - מתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה. ובתוספות כתבו כמה אופנים שלא היו עבודה זרה ממש שעל פי הדין לא היו צריכים למסור את הנפש ורק בשביל הק"ו מהצפרדעים מסרו את הנפש.

יש להקשות: מה להם לצפרדעים בקידוש השם הרי השי"ת נתן בטבעם שלא ברצונם שיכנסו לתנור, הלא יותר טוב היה ללמוד מראש צורים אברהם אבינו שלא נצטווה ומסר נפשו לכבשן ממש

"הֲיֵנָה יָד ה' הַיֹּזֶה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בִּשְׂדֶּךָ בְּסוּסִים בְּחֻמְרִים בְּגַמְלִים בְּבָקָר וּבְצֹאן דָּבָר כְּבֵד מְאֹד" (ט ג).

עובד בגן החיות שיש שם בהמות טמאות וטהורות, כגון שיש לפניו סוס חמור גמל ובקר, וכל הבהמות רעבות באותו מדה, ואין לו איזה קפיידא את מי להאכיל קודם, האם אפשר לעשות סדר על פי התורה את מי להעדיף להאכיל קודם?

תשובה: נאמר בתורה (שמות ט ג) "הנה יד ה' הויה במקנד אשר בשדה, בסוסים בחמורים בגמלים בבקר וצאן, דבר כבד מאד", וכתב הגאון רבי יעקב קמינצקי בספרו אמת ליעקב, לבאר את הסדר של התורה, סוסים, חמורים גמלים ובהמות טהורות, וזאת

סוס שאין לו כל מעלה. נאמר בגמרא מסכת יבמות (דף מה ע"א), ההוא דאתא לקמיה דרב, אמר ליה עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל מהו, אמר לו הולד כשר, אמר ליה הב לי ברתך, לא יהיבנא לך, אמר שימי בר חייה לרב אמרי אינשי גמלא במדי אקבא רקדא, הא קבא, והא גמלא, והא מדי, ולא רקדא. ופירש"י: גמל גדול מרקד בתוך קב קטן בד' רגליו במלכות מדי וגזמא. הא קבא והא גמלא והא מדי - יבא וירקד לפנינו כלומר אתה שהתרת דבר חידוש, האמת דבריך ותן לו בתך.

ופירש בבן יהוידע, שהגמל הוא משל לאיש זה, שנולד מנכרי ובת ישראל, וכן הגמל יש לו סימן אחד טהרה, וסימן אחד טומאה, וקבא משל על בתו של רב, דהאשה נקראת כלי לאיש. ומדי משל על רב.

אך צ"ע כי נאמר בתוספתא בכורות (פ"א ה"ג) "בכל בהמה טמאה אין לך שחייב בכורה אלא חמור בלבד, בכל חיה אין לך שאסור משום מחיר אלא כלב בלבד". משמע שחמור קודם לגמל.

ומרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל (הערות בכורות דף ב ע"א) הוסיף בזה, שיש חידוש בפטר חמור, שדעת רבי שמעון (בכורות דף י ע"א) שגמל וארנבת שפן וחזיר, אין צריכים מחשבת אכילה כדי שיקבלו טומאה, ואף שבהמה טמאה אין מקבלת טומאת אוכלים, אלא אם כן חשב עליה לאכילת גוי, מכל מקום סובר רבי שמעון, שזה דווקא בשאר בהמות טמאות, שגם אצל גוי הוא

מאוס, אבל בארבע בהמות הללו שיש להם סימן אחד, אין מאוסים כל כך, והרי זה עומד לאכילה אצל גוי מחמת עצמו, ואין צריך מחשבת אכילה. ובוזה מבואר כשחידשה התורה קדושת פטר חמור, יש כאן חידוש יותר, שאפילו חמור שאין לו כלל סימני טהרה, ואפילו סימן אחד לא, אף על פי כן הקדשתו תורה מה שלא עשתה כן בבהמות טמאות, שמכל מקום יש להם סימן אחד כגון גמל שהוא מעלה גרה, והוא יותר קרוב לקדושה, וזה חידוש, עכ"ד. על כל פנים שמענו שחמור נכנס לקדושה יותר מגמל, אפילו שיש לו סימן טהרה אחד, ואם כן למה במצרים החמור דרגתו נמוכה יותר מהגמל.

ובספר אמת ליעקב תירץ: שבמצרים החמור עדיין לא נכנס לקדושה, שעדיין לא עזר ליהודים לשאת משאות ביציאתם ממצרים, אז מעלתו קטנה יותר מגמל, שיש לו על כל פנים סימן טהרה אחד, והרי סימני טהרה כבר היה ידוע קודם, שהרי גם נח כבר ידע איזה בהמה טהורה ואיזה טמאה, ולכן החמור היא דרגה פחותה מהגמל, ומה שהיה דרגה גבוהה יותר מהסוס, כיון שעל כל פנים, הוא עתיד להיכנס לקדושה, אבל בזמן הזה, יתכן שהחמור דרגתו גבוהה יותר מהגמל, כיון שנכנס לקדושה, ולכן יתכן שיש להקדים את האכלת החמור על פני האכלת הגמל. (חש"ח יבמות מה)

האם המצרים שתו חלב ואכלו ביצים?

מצרים כל רועה צאן, ועד היום לא יניחו אדם שיאכל בשר בארצם, ואם אחד מהם יבא בארץ נכריה יברח מכל מקום שיאכלו בו בשר, ולא יאכל כל דבר שיגע בו אוכל בשר וכליו טמאים בעיניהם, ואין טעם לשאול אם כן למה היה להם מקנה כי כן יש לאנשי לנדיא"ה, כי הסוסים והחמורים והגמלים למשא ולרכוב והבקר לחרוש, והצאן לצמר, ע"כ.

"ויאמר משה לא נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבח לה' אלקינו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו" (ח.כב). האבן עזרא כתב וז"ל: "לפי דעתי, כי אנשי מצרים בימי משה היו על דעת אנשי לנדיא"ה (הודו) שהם יותר מחצי העולם, וכולם הם בני חם ואינם אוכלים בשר עד היום, גם דם וחלב ודג ובצים, והכלל כל דבר שיצא מן החי, והם מתעבים מי שיאכל אותם, ומלאכה נמאסה בעיניהם לרעות הצאן, וכן כתוב "כי תועבת

חידה: מה היא המצווה הראשונה שמשה רבינו צווה את ישראל?

במצרים, ולפי הירושלמי מבואר שכבר במצרים נצטוו על מצוה זו.

בספר בני יששכר (מאמר חודש ניסן מאמר ד דרוש ה) פירש למה דווקא פסח ומילה מצות עשה שעונשם בכרת, ונראה לפרש על פי מה שנאמר ביבמות דף מה ע"ב ונפסק להלכה בשולחן ערוך (יו"ד סימן רסז): הלוקח עבד מן הגוי אין הגוף קנוי לו עד שיטבילנו לשם עבדות, הלכך אם קדם וטבל לשם בן חורין הרי הוא בן חורין, לפיכך צריך להטיל עליו שום עבודה בעודנו במים, שיהא נראה שהוא עבד שלא יקדים ויאמר אני טובל לשם בן חורין ע"כ, והנה השי"ת פדה אותנו ממצרים להיות לו לעבדים כמו שאמר הכתוב: "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" (ויקרא כה נה), היינו שפדה אותנו לשם עבדות לא שנהיה ח"ו בני חורין מעבוד עבודתו ית"ש, ולכן בחצי הלילה שהוכרח פרעה לפוטרם מן העבדות וצעק קומו צאו מתוך עמי, בשעה זו הטיל הקב"ה שתי מצוות על בני ישראל, פסח ומילה, כדי שיהיו קנויים לשם עבדות, ועי"ז הוטל עלינו העבדות של עבודתו ית"ש לכל ימות עולם, ולכן דווקא שני מצוות האלה יש כריתות בביטולם, דהמבטל מצות עשה הללו מראה שלא הוטב בעיניו קבלת העבדות שקבלנו עלינו במצרים על ידי ב' מצוות הללו, ומראה בעצמו כאילו רוצה לבטל העבדות של כל המצוות, על כן יש בזה עונש כריתות, עכ"ד.

ועל פי זה מבאר בספר מנחת יצחק על התורה מה שאמרו חז"ל שהדלת והמזוזה עדים שפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים, והיינו כי עצם צווי המצוות הללו במצרים לפני גאולתן היה מטעם שיהיו עבדים להשי"ת. (חש"ח שבועות מה ע"א).

נאמר בירושלמי במסכת ראש השנה (פ"ג ה"ה): "א"ר שמואל בר רב יצחק יודבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל, על מה ציון על פרשת שילוח עבדים, ואתיה כהא דהר הילה לא נענשו ישראל אלא על פרשת שילוח עבדים האד הוא דכתיב מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי. ופירש הקרבן עדה שלכן נענשו דווקא על שילוח עבדים, לפי שהיא הייתה מצוה ראשונה להם במצרים, ובשבילה נגאלו ממצרים. ופירש רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, הטעם כי בשעה זו שהרגישו בנפשם את שמחת החירות שיצאו משעבוד לגאולה, היא השעה הכשרה ביותר לצוות על מצות שילוח עבדים, שאז היה לבם פתוח להבין מצוה גדולה זו של שילוח עבדים, וקבלוה בלב שלם.

ובמשך חכמה (שמות ו יג) כתב: יתכן כי גם אז במצרים היו גדולי האומה אשר היו שרים נכבדים ואפרתיים, והם היו משעבדים את בני ישראל לעבדים שמכרו המצרים להם, לכן צווה השם יתברך שבני ישראל גם פרעה יוציאו את בני ישראל מהשעבוד, וכנראה שלזה כיון הירושלמי שצווה אותם על פרשת שילוח עבדים.

ולפי זה מבואר מה דכתיב בירמיה (לד יג-יד) "כה אמר ה' אנכי כרתי ברית את אבותיכם ביום הוציאי אותם מארץ מצרים מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי" עכ"ד.

לאור זאת גם מבואר מה שכתב רש"י (שמות כא ו) והיא מהגמרא במסכת קידושין (דף כב ע"ב) ר' שמעון היה דורש מקרא זה כמין חומר, מה נשתנו דלת ומזוזה מכל כלים שבבית, אמר הקב"ה דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים כשפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו, ירצע בפניהם, עכ"ל. ולכאורה קשה היכן מצינו שנצטוו בני ישראל על שילוח עבדים